Fredrikshalds Teater

I en stor, men relativt anonym trebygning i Halden sentrum skjuler det seg et kulturhistorisk klenodium: Fredrikshalds Teater fra 1838. I disse dager feirer teateret 20-års jubileum for gjenåpningen i desember 1982.

Fredrikshalds Teater er et såkalt barokkteater med skrått scenegulv. Teateret er landets eneste gjenværende i sitt slag etter at tilsvarende teatre i Trondheim og Drammen er ombygd, sistnevnte etter en tragisk brann i 1993.

Vokslys og oljelamper

Det første teater i byen ble oppført i 1820, men strøk med i den store bybrannen seks år senere. Dagens teaterbygning ble oppført i 1838. Bak den store trefasaden skjuler det seg vegger i utmuret bindingsverk, som fortsatt synes i sidegang og på scene. Ellers er det i publikumsområder og sal dels pussede vegger, dels veggpanel trukket med lerret og deretter malt. Opprinnelig var belysningen ivaretatt av vokslys og oljelamper, men i 1851 fikk teateret installert gasslys. Først da var det nok lys til at skuespillet kunne foregå innover på scenen.

Rønna ble reddet

Gjennom årene har det vært lansert flere ombyggingsplaner, men på grunn av dårlig økonomi har ingen av disse blitt gjennomført. På 1970-tallet fremsto teateret mer eller mindre som en rønne. Nybygg eller parkeringsplass var alternativene. Men førstekonservator Vidar Parmer sto på og kjempet både for teateret og andre historiske bygninger i byen - og vant. Noe vi i dag kan være glade for.

Fargeholdning fra 1916

Teateret er pusset opp flere ganger, til dels med nydekoreringer og sterke forandringer i fargeholdningen. I 1916 fant en omfattende oppussing sted der bl.a. prosceniumsåpningen (sideveggene foran scenen) og balkongbrystningene ble dekorert med girlandere. Senere oppussing og fargeholdning har stort sett referert seg til det uttrykket teateret fikk i 1916. I desember 1982 åpnet teateret på nytt etter full restaurering, bl.a. med nytt inngangsparti.

Retusjert dekor

I forbindelse med 20-års jubileet for gjenåpningen ble teateret nok en gang pusset opp utvendig og innvendig. - Flere av de gamle roserankene hadde løsnet i store flak. Først ble disse forsiktig fjernet, underlaget rengjort, flakene limt opp igjen og sprekker utbedret og retusjert, forteller malermester Bjørn Andersen - som foruten sprekkeferdige girlandere også utbedret dekorasjonene i prosceniumsåpningen.

Referansepunktene er intakte

Utvendig ble veggene vasket, skrapt og malt med linoljemaling. Malermester Knut Erik Lislerud, som stor for den utvendige oppussingen, forteller at man gikk skånsomt tilverks på det gamle panelet. Det ble ikke brukt høytrykksvasking, dels for å hindre fliskritting, dels for ikke å få mer vann inn på baksiden av treverket enn nødvendig. Også skrapingen ble utført med håndverktøy.

- Bygningen er gammel, og det er ikke meningen at panelet skal se nytt ut. Det som sitter skal få sitte. Vi må ikke fjerne alle referansepunktene. Det må være mulig å skrape seg ned og gjenfinne fargehistorien på et senere tidspunkt dersom det er ønskelig, sier Lislerud.

Barokk og empire

Selv om teateret innvendig bærer med seg tradisjonene fra barokken, er bygningen oppført i empire. De interiørmessige forhold i et teater var vanskelig forenbare med empiretidens krav til ro og symmetri. Derfor finner vi både blindvinduer og en blind portal som arkitektoniske virkemidler for å få fasadene til å opptre harmoniske.

Les mer i Fargemagasinet nr. 6/2002